

Zemgales kolorīta meklējumi kopā ar Janīnu Kursīti

Jauks jūnija rīts, kad dāsni sildoša saulīte ripot ripo pa zemes virsu. Mūsu novada ļaudis, Ulbrokas bibliotēkas vadītājas Daigas Brigmanes rosināti un Stopiņos iemīļotās Janīnas Kursītes iedvesmoti, dodas Zemgales virzienā, lai meklētu vienreizējo, unikālo un neatkārtojamo vai valstisko, vēsturisko un literāro - šajā Latvijas novadā.

Zemgales daba sagaida atbraucējus ar savu plašumu – ja labības tīrumi, tad gandrīz otru malu neredz, ja rapšu lauki, tad acis noreibst no dzīvespriecīgās krāsas, - ir gan vējam, kur pamatīgi ieskrieties, gan cilvēku domas rod plašu lidojumu. Par to pārliecināties ikvienā sava apmeklējuma objektā.

Zemgales kolorīta meklējumus sākam ar viesošanos

Latvijas valsts pirmā prezidenta Jāņa Čakstes dzimtas mājās „Auči”. Ekskursijas vadītāja Ineta dzīvi un izjusti atklāj Čakstes dzimtas vēsturi. Māja ir Jāņa Čakstes dzimtas īpašums, kas par personīgiem līdzekļiem tiek joprojām atjaunota, apkārtnē rūpīgi kopta. Nelielā piemiņas istabā, kur gan nekas autentisks nav saglabājies, tiek nodots galvenais vēstījums šodienas cilvēkiem - mums ir jālepojas ar savu pirmo valsts prezidentu, ar izcilu personību, kas plaši domāja un vērienīgi rīkojās. Viņa idejas un paveiktais ir aktuāls arī šodien. Jānis Čakste piedalījās Latvijas Satversmes izstrādē, bija demokrātijas pamatlicējs jaunajā Latvijas valstī. Ne velti 1998. gada Šveicē atklātajā Brīvības hallē starp 100 lielākajiem pasaules demokrātiem ir minēts arī Jāņa Čakstes vārds līdzās Mahatmam Gandijam, Abrahamam Linkolnam, Vinstonam Čerčilam u.c. pasaules dižgariem. Atvadoties esam ieguvuši krietnu lepnuma devu par to, kas mums patiešām ir vērtīgs. Ir zināms, ka pirmā Latvijas valsts veidotāja Jāņa Čakstes dzimtai piederošas mēbeles un 1922.

gada Latvijas Satversmes stenogrammas, kurās satversmes sēdes vada pats J. Čakste, atrodamas arī Stopiņu novadā.

Tālāk ceļš ved uz Svētes maizes ceptuves veikaliņu. Šeit maizes cepšanai un citu našķu pagatavošanai tiek izmantotas bioloģiskas izejvielas. Jāatzīmē gan, ka izcila produkcija maksā krietni vairāk, nekā lielveikalā nopērkams maizes kukulītis. Veikaliņā pircēju netrūkst, vispārēju sajūsmu un piekrišanu izsauc apmēram pusmetru gara trīsstūra formā izcepta maize ar sēklām, kā vēlāk izrādās, ar ļoti gardu un kraukšķīgu garoziņu. Tātad viens no Zemgales brīnumiem ir maizes smarža un garša.

Nerodot nevienu ceļa norādi, jo tas nav oficiāls muzejs, tomēr atrodam ceļu uz šī gada viena no atslēgas cilvēka dzimtajām mājām. Mēs dodamies godināt Aspazijas piemiņu uz viņas bērnības mājām "Daukšas". Skaistajā tumšsarkano ķieģeļu mājā tagad saimnieko Bratkus ģimene, kas māju savulaik iegādājās izsolē. Ģimene māju palēnām atjauno, restaurē. Aspazijas gars visvairāk jūtams otrajā stāvā, kur iekārtota Aspazijas memoriālā istabiņa ar tā laika mēbelēm - mazu gultiņu, plauktiem, senlaicīgu kumodi. Lietas gan nav piederējušas pašai Aspazijai, tās jaunie mājas saimnieki sarūpējuši dažādos veidos – saņemot dāvinājumos, ziedojumos un tamlīdzīgi. Istabiņā var aplūkot Aspazijas fotogrāfijas un pāršķirstīt kādu dzejas krājumu vai vienkārši baudīt ainavu pa logu uz plašajiem Zemgales līdzenumiem, kādus tos reiz vērojusi arī topošā dzejniece. Tiek labiekārtota arī ēkas apkārtnē. Ievērtības cienīga ir „sirdsmājiņa” - ar īpašu lauku atmosfēru - tur ir ne tikai paredzētās ērtības, bet arī vecu žurnālu kaudzīte lasāmvielai, bļoda roku mazgāšanai, krūze ar tīru ūdeni un skaisti izšūts dvieļis roku slaucīšanai.

Esam pateicīgi Bratkus ģimenei, kas nebūdami Aspazijas radnieki, novērtē šīs vietas kultūrvēsturisko unikalitāti, jo tādas sajūtas var iegūt tikai šeit- „Daukšās”. Zemgales vērtība ir tās cilvēki, kas domā tālāk, plašāk un arī rīkojas.

Zaļenieku jeb Zaļā muiža, kā vietējie joko, jo dzīve šeit zaļa, sagaida ar savām vecajām mūra sienām, kuras vēl gaida savu restaurāciju. Muižā šobrīd mitinās Zaļenieku Komerčiālā un amatniecības vidusskola, kurā profesionālās gudrības un prasmes apgūst automehāniķi, elektriķi, restauratora asistenti, klientu apkalpošanas speciālisti, grāmatveži, augkopības tehniķi, pavāri, mūrnieki. Arodskolas skolotāja Līga ar lepnumu rāda saglabātās oriģinālās kāpņu margas, grīdas, parketu, durvju eņģes, griestu gleznojumu, izvadā pa muižas parku, stāsta arī Zaļeniekos dzīvojošas leģendas. Viena no kurām ne vien vēsta, bet ir arī patiesa, jo dzīvē apstiprinājies, ka muižas ēkā nedrīkst pacelt balsi. Tas kurš neklausa, dabū pamanāmu balss aizsmakumu. Tā senā ēka pati pozitīvi līdzsvaro skolas audzēkņu un pedagogu savstarpējo komunikāciju. Vērojot skolas audzēkņu – restauratoru mācību darbinus, gribas ticēt, ka jaunā paaudze iemīlēs veco muižu tik stipri, ka gribēs piedalīties tās atjaunotnē, saglabāšanā un valsts viņiem šādu iespēju arī dos.

Gardu Zemgales niansi iegūstam atpūtas kompleksā „Grantiņi”. Pusdienojam atklātā nojumē, ļaujoties laiskam karstas jūnija dienas mieram. Šodien ir vasara!

18.gadsimtā celtās Vilces muiža ēku kompleksā skatāma muižas kungu māja, kuras ieejas durvju portālu rotā Medemu - Keizerlingu ģerbonis. Muižā darbojas Vilces pamatskola ar nedaudz vairāk kā 100 skolēniem. Vēsturiskās telpas dod skolai īpašu, radošu auru. Šķiet, ka mājīgā skolotāju istaba strāvo mierīgu pārliecību, ka šeit strādā vislabākie skolotāji.

Muižas kompleksu rotā ainavu parks. 2013.gadā izveidots projekts „Gaismas dārzs”, kura ietvaros baroka stila dārzu veido Vilces pagasta pašdarbības kolektīvu, Latvijai un Vilcei nozīmīgu cilvēku un mecenātu stādītas ziemciešu dobes. Turpat krietni sakuplojis, domājams, 1937. gadā Latvijas valsts prezidenta Kārļa Ulmaņa stādītais ozols. Otrpus muižai atrodas plašais dabas parks ar pastaigu takām, piemēram, līdz Lielmātes avotiņam vai Zaķu plāvai.

Pārsteidz restaurētie plašie ēkas pagrabi. No sirds vēlamies, lai izdodas novērst pagrabos ar mitrumu saistītās problēmas. Tad ikviens varēs apskaust Vilci par tās vēsturisko materiālu eksponēšanas vietu. Šobrīd interesantais muzeja eksponātu klāsts saspīesti izvietots nelielā telpā.

Blankenfeldes muiža pirmo reizi minēta jau 15.gadsimtā, kad to no vācu ordeņa nopērk grāfs Medems. No 1920.gada līdz 20.gadsimta deviņdesmitajiem gadiem muižā darbojās pansionāts. 2007.gadā muiža nonāk pašreizējā saimnieka rokās. Tajā pamazām atgriežas iepriekšējais krāšņums. Tiek atjaunots skaistais muižas parks, jau ir rekonstruēts stallis un rit Muižas Vārtu mājas restaurācijas darbi.

Blankenfeldes kungu mājā ir uzturējies trimdā dzīvojošais vēlākais Francijas karalis Luijs XVIII. Blankenfeldes muižas kungu mājas piebūvē kopā ar vecmāmiņu bērnībā dzīvojis slavenais kontrtenors Sergejs Jēgers.

Blankenfeldes muiža lepojas ar saviem plūškoka ziedu un ogu izstrādājumiem - sulām, sīrupiem, nektāriem u.c. Arī mēs nodegustējam plūškoka ogu un ziedu dzērienus, pēc tam šos veselīgos labumus arī iegādājamies.

Neizpaliek muižas saimnieka Valda Jākobsona privātās zvanu kolekcijas apskate. Izstādīti apmēram 1000 gan paša kolekcionāra no tālām zemēm atvestie, gan draugu dāvināti, gan antikvariātos atrastie zvani. Īpaša uzmanība tika pievērsta retajam Liepājas Metalurga 120 gadu jubilejas zvanam, Jāņa Stradiņa dāvinātajam unikālajam sava tēva profesora Paula Stradiņa galda zvanam. To, ka katram zvanam ir sava skaņas balss, pierādīja mūsu grupas dalībnieces, demonstrējot savas šobrīd Stopiņos populārās zvanu spēles prasmes.

Atvadoties no Blankenfeldes, ņemam enerģiju no ievērojamākā muižas koka, kas ir vairāk nekā 370 gadus vecs osis 4 m apkārtmērā. Enerģiju laikiem saņem arī cilvēki, kas grib atdot senajai muižai tās bijušo spožumu, jo piepildīt savus mūža sapņus ir svētīgs darbs.

Dienas noslēgumā viesojamies lauku mājā „Blūdži”, kur saimnieko mājražotāju Mālkalnu ģimene. Izmantojot vietējās izejvielas, tiek siets siers, gatavoti dārzeņu salāti un dažādi konservējumi. Saimniecei Inārai Mālkalnei ir ne vien gudra galva, čaklas rokas, bet arī atraktīvas stāstnieces talants. Tā mēs uzzinām, ka sieru gatavošanas idejas autors ir toreiz tikai 17 gadus vecais Ināras dēls Jānis. Jančuks, kā mamma mīļi saka, ģimenes krīzes situācijā neparko nav gribējis doties darba gaitās uz ārzemēm, bet meklējis, atradis un pārliecinājis visu ģimeni par citu un uz vietas rodamu risinājumu. Apņēmība, darbs un lielā atbildības sajūta par paveiktā kvalitāti ir devuši rezultātu. Smejot Ināra saka, ka viņus dēvējot par siera magnātiem, arī Briselē jau pazīstot Mālkalnu siera garšu. Mālkalnu sieru izcilo kvalitāti iepazīstam arī mēs, jo ir iespēja degustēt dažādo sieru produkciju, bet garšas virsotne ir ceptie sieri. Recepti kā stundas laikā sagatavot piparotus mazaizētos gurķītus saimniece ir gatava atdot tikai apmaiņā. Stopiņieši ir apķērīgi ļaudis, pēc padoma tālu nav jāmeklē, un, izmantojot jauniegūto recepti, turpmāk arī patīs sagatavot izcili gardus gurķītus tik īsā laikā.

Sātīgos sierus nobaudījuši, par saimnieces stāstiem nopriecājušies, saimniekiem panākumus un izdošanos novēlējusi, dodamies Bauskas virzienā, kur viesnīcā baudām naktsmieru. Svētdienas rīts aust saulains, bet vēsāks nekā iepriekšējā dienā. Dodamies satikt Annu Žīguri viņas vecvecāku - rakstnieka un dzejnieka Eduarda Virzas un dzejnieces Elzas Stērstes mājā „Billītes”. Eduarda Virzas dzimto māju „Rāceņi” vieta ir tikai aptuveni iezīmēta ar piemiņas akmeni un šūpolēm, šeit vareno koku ielokā un plašo Zemgales līdzenumu ieskauti tiek organizēti dažādi kultūras un ar tautas tradīcijām saistīti pasākumi, izjusti skan Annas Žīgures lasītā Virzas dzeja. Billīšu pagalmā kavējamies milzīgas zirgkastaņas, kas lepojas ar dižkoka statusu, paēnā. Zem lazdu krūma Virza, mīļuprāt, strādājis pie sava nozīmīgākā darba „Straumēni”. Virza radot savus darbus, nevarēja neietekmēties no šīs vides - apkārt redzamās dabas pilnības, sakārtotības un tās ritmu cikliskuma. Zemgales daba spēcīgi ietekmē cilvēkus, dodot tiem iedvesmas avotu. Skatienam paveras visas Latvijas mīļums un ticība – izturēsim, jo mūsu tik maz.

Atgriežoties Bauskā, veram pilsētas muzeja durvis un nokļūstam nezināmajā. Muzeja darbinieki veiksmīgi izveidojuši jaunu atraktīvu vēsturisku ekspozīciju „Bauska laikā un cilvēki Bauskā 20.gs.”. Jā, mēs nokļūstam Bauskas ielās pagājušā gadsimta sākumā. Dažādu preču veikaliņā pārdevēja reklamē savas preces, bet mums nav tā laika naudiņas. Dzeram tēju, cukura graudiņu aizbāzuši aiz vaiga, un klāt piekožam baranku. Frizētavā dāmas par bargu naudu izskaistina sevi ar tā laika modes jaunumu - ilgvilņiem. Izrādās, jau gadsimta sākumā tika lietots mūsdienu fēna priekštecis, tikai tad to sauca par matu sausinātāju. Rakstāmlietu un sīku preču veikaliņā pilsētnieki var nopirkt ne tikai grāmatas un rakstāmpiederumus, bet arī tādas smalkas lietas kā patafons, radioaparāts, baterijas, rakstāmmašīnas u.c. Smalkveļas tirgotavā skatāma balta, mežģīnēm rotāta dāmu apakšveļa. Un tad, pēkšņi un nobiedējot mūs, nezina no kurienes izlec krievu karavīrs vatenī un ar bajānu, kopā ar savu kara laika draudzeni aizrauj arī mūs straujā krievu dejā. Sākas okupācijas laiki, mainās varas. Varas pārstāvji stāsta par sava laika aktualitātēm, arī ikdienu. Mūsu ceļojums laikā noslēdzas 20.gadsimta 60.-70.gados, kad, kā parasta lieta, partijas komitejas darbinieka seifā glabājas Moskovskij degvīna pudele un uzkodai ķilavu maizītes, skan Mihaila Petroviča tosts par gaišo nākotni. Mums laiks atgriezties mūsdienās. Muzeja ļaudis pārsteidz ar apbrīnojamu izdomu un atraktivitāti, liels paldies viņiem par to.

Lauksaimniecības muzejs, kas atrodas atpūtas kompleksā „Miķelis”, ietver sevī divas neatkarīgas ekspozīcijas – zemnieku sēta un mašīnu muzejs. Lai saglabātu nākamajām paaudzēm zemnieka saimniecību – Zemgales sētu, 1975. gadā kolhozs „Uzvara” sāka veidot brīvdabas muzeju, kurā tagad skatāma dzīvojamā māja, rija, divas klētis, kūts un smēde. Savukārt mašīnu angārā var aplūkot visdažādāko tehniku – vieglās automašīnas, kravas automobiļus, ugunsdzēsēju mašīnas, speciālos auto, plašu lauksaimniecības mašīnu klāstu, ieskaitot veco kuļmašīnu. Pusdienojam atpūtas kompleksa „Miķelis” restorānā.

Bruknas muiža un tās saimnieks mācītājs Andrejs Mediņš mums izrādījās vislielākais atklājums. Muižā darbojas biedrība „Kalna svētību kopiena”, kas dziedina no atkarībām ar darba un lūgšanu palīdzību, muižā tiek realizēts neparasts projekts - unikālas Sv. Apustuļu kapelas celtniecība pašu spēkiem, iedvesmojoties no 10. gs. Armēnijas katedrāles parauga.

Noklausījušies izcilu klasiskās mūzikas koncertu jaunuzceltajā, bet vēl nepabeigtajā kapelā, baudījuši kopā ar citiem viesiem un kopienas locekļiem ļoti gardu auksto zupu, nokļūstam stipras personības un izcila stāstnieka mācītāja Medeņa varā. Viņa stāstos varētu klausīties stundām ilgi, jo tajos ir gan vēsture, gan ļoti daudz personiskās atklāsmes un patiesi piedzīvoti atgadījumi. Mācītājs izrāda mums dzīvojamās ēkas iekštelpas, muižas kompleksa ēkas, renesanses tipa dārzu ar dārzeņu dobēm, topošo labirintu, parku.

Muižā rit aktīva sabiedriskā dzīve – notiek jauniešu un bērnu kristīgās nometnes vasarās, nometnes ar vēzi slimiem bērniem un viņu vecākiem, svētceļojumi, mūzikas un deju koncerti, Bībeles un drāmas nodarbības, mākslinieku un Pūdņiku skūlas plenēri, Renesanses dārza svētki un daudz kas cits. Muiža ir atvērta ikvienam interesentam.

Mācītāja Andreja Mediņa harizmātiskās personības un darbu iedvesmoti, noslēdzam savu divu dienu ceļojumu pa Zemgali. Vietējā kolorīta meklējumi parādīja, ka Zemgalei ir savas raksturīgās krāsas, smaržas un garšas, to izdaiļo dabas plašums, bet visnozīmīgākie ir novada cilvēki. Cilvēki, kas dzīvo un strādā Zemgalē - turpinot dižo zemgaliešu kultūras un garīgā mantojuma saglabāšanu mums un mūsu bērniem, realizējot savus sapņus un grandiozas ieceres, ar atbildību veicot savu ikdienas darbu.

Vien jāpiemin, ka bibliotēku darbinieces mīļi parūpējās par dāvaniņām visiem iesaistītajiem. Speciāli šim notikumam izgatavotās šokolādītes ar moto "100 vai 50 gramu kultūras" ir kā skaists sveiciens un gards suvenīrs no Stopiņiem – gan satiktajiem sirsnīgajiem un viesmīlīgajiem Zemgales ļaudīm, gan ikvienam mūsu ceļojuma dalībniekam.

Priekā par izdevušos braucienu - īpašs paldies par izcilo maršrutu un teicamo organizāciju Daigai. Par autobusā valdošo mierīgo un līdzsvaroto, uz diskusijām vērsto gaisotni paldies Janīnai. Paldies arī čaklākajiem diskusiju dalībniekiem – Vijai, Džuljetai, Evijai, kā arī mazajai Martai par pacietību un iekļaušanos komandā. Esam pateicīgi Evijai un viņas mammai par viesmīlību un bezgala gardo plātsmaizi. Uzslava Mārai par aktīvu sabiedrisko darbu autobusā. Mēs visi bijām laba komanda, tāpēc uz tikšanos nākamajos kultūrnozīmīgos un ne mazāk izzinošos maršrutos! "Sadalīsim Latviju un samaksāsim ar mīlestību, lai katram ir daļa ko nest" (Gunta Micāne). Pašu un visu interesentu ieskatam Kristīnes, Vitas, Dainas un Aijas tverto notikumu foto galerija <http://stopini.lv/lv/kultura/ulbrokas-biblioteka/galerijas/zemgales><http://stopini.lv/lv/kultura/ulbrokas-biblioteka/galerijas/zemgales-kolorita-meklejumi-kopa-ar-janinu-kursiti>

Stopiņu novada Sauriešu bibliotēkas bibliotekāre, Aija
Sausiņa

(16.06.2015.)